

**LIMBA DE LUCRU A TRIBUNALULUI UNIUNII EUROPENE – DE  
LA VERNACULUM, DE LA „LIMBA CASEI”, LA VEHICULUM, LA  
UN LIMBAJ CU DESTINAȚIE UNIVERSALĂ. ALOCUȚIUNE DE  
DESCHIDERE A CONFERINȚEI INTERNAȚIONALE  
TRADUCERILE JURIDICE ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE**

**THE LABORING LANGUAGE OF THE COURT OF JUSTICE OF  
THE EUROPEAN UNION – FROM VERNACULUM, FROM THE  
“COURT’S LANGUAGE”, TOWARDS VEHICULUM, TOWARDS A  
LANGUAGE WITH UNIVERSAL PURPOSE. OPENING SPEECH  
AT THE INTERNATIONAL CONFERENCE LEGAL  
TRANSLATIONS WITHIN THE EUROPEAN UNION**

VALERIUS M. CIUCĂ<sup>1</sup>

*Motto: Lingua non semper animi interpret est<sup>2</sup>*

**Rezumat:** „Regimul lingvistic al instituțiilor Uniunii se stabilește, fără a aduce atingere dispozițiilor prevăzute de Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, de către Consiliu, hotărând în unanimitate prin regulamente.” (Tratatul de la Lisabona, art. 342). În același timp există, în virtutea dreptului judiciar comun, o limbă,

---

<sup>1</sup> Profesor univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, valerius\_m\_ciuca@yahoo.com

<sup>2</sup> „Limba nu este întotdeauna tălmăciul sufletului”, Ioan Inocențiu Micu Klein, *Carte de înțelepciune latină. Illustrium poetarum flores (Florile poezilor ilustrate)*, Ediție de F. Firan și B. Hâncu, Editura Științifică, București, 1992, pp. 310-311, cu ref. la Ovidius Publius Naso (20 martie, 43 a.Cr., Sulmo-Sulmona, Italia – 18 p.Cr., Tomis-Constanța, Dacia), *Tristia*, Liber II, pp. 310-311: “Crede mihi distant mores a carmine nostro: / Vita verecunda est, musa jocosa, mea est. / Nec liber indicium est animi, sed honesta voluntas / Plurima mulcendis auribus apta refert. / Accius esse atrox, conviva Terentius esset, / Essent pugnaces qui fera bella canunt. / Omne genus scripti gravitate tragoedia vincit, / Haec quoque materiam semper amoris habet.” (Trad.: ”Purtarea mea e una și alta-i poezia, / Viața mi-i onestă dar versul zvăpăiat! (T.N.) / Și cartea mea nu este oglinda unui suflet. / Ea este-o desfătare mai mult pentru urechi. / Astfel, cei care cântă războaie, ar fi războinici, / Iar Accius un sălbatic, Terențiu parazit (T.N.) / Nu-i scriere mai gravă decât o tragedie. / Dar tot amorul este subiect în tragedii (T.N.).”

franceza, ce servește drept „limbă comună de lucru”..., „langue de travail et du travail”... o „limbă co-operativă a semnificației sensului comun” ... Este limba lui Moliere sau a lui Voltaire? – Răspunsul este definitiv nu... Este „limba Curții”, însă deseori definită drept o limbă foarte misterioasă, ca o *Esperanto juridică*, spre exemplu ...

**Cuvinte-cheie:** limba de lucru, Tribunalul Uniunii Europene, limbaj universal, Tratatul de la Lisabona, limbă a semnificației sensului comun, *Esperanto juridic*

**Abstract:** “The rules governing the languages of the institutions of the Union shall, without prejudice to the provisions contained in the Statute of the Court of Justice of the European Union, be determined by the Council, acting unanimously by means of regulations.” (The Lisbon Treaty, Article 342). By the way, there is, at the same time, by the force of the customary judicial law, a language, the French language, which serves as “laboring common language”..., a “langue de travail et du travail”... a “co-operative language of the common-sense meaning”... Is this language the Moliere’s or Voltaire’s one? – The answer is definitely no... It is the “Court’s language”, only, often defined as a very mysterious language, like a *judicial Esperanto*, for instance ...

**Key words:** laboring language, EUCJ, universal language, the Lisbon Treaty, language of the common-sense meaning, *judicial Esperanto*

Unul dintre cele mai misterioase concepte juridice ce guvernează opera de comprehensiune a sistemului dual *European-continental law & common law* ca drept numit, prin convenție tacită, „drept european”, este acela de „limbă de lucru” a Curții.

Nu este o „limbă”, cât un limbaj particular, „al casei”, pornind de la un fond primordial, numit, oarecum artificial, non-voltairian, „franceză juridică”, pe canavaua unui lexicon juridic roman, latin, și cu numeroase inserții conceptuale de ordin jurisprudențial de sorginte anglo-saxonă și, de curând, anglo-americană.

Nici sursele primare și nici cele secundare de drept european nu definesc acest fond științific tradițional, *quasi-consuetudinar* european la nivel suprem. Doar cei obișnuiți cu spiritul deseori *esoteric* al fenomenologiei juridice europene întrezăresc aici un *genesis* al unui mod particular de articulare a raționamentelor juridice, unul cu aparențe indigene, europene, dar cu vocație universală.

Ca orice limbaj, „limba de lucru” din pretoriile europene are menirea de-a modela conștiințele juridice ale nomohorilor, ale nomologilor,

dar și ale nomoteților europeni. Limba dreptului european nu se confundă cu sufletul lui, dar îi poate ilustra ipostazele, reperele, transfigurările.

În acest fel, ilustrat mai sus, numeroasele limbi oficiale europene se pot „topi” în creuzetul lingvistic al *athanorului* judecătorilor comuni europeni. Osmoza conceptuală fiind posibilă face posibilă și rațiunea juridică partajată.

Cred că ar fi potrivit să amintesc aici importanța oricărui limbaj utilizat în comunicare, mai cu seamă în mediile profesionale. Uneori, atât sub aspect științific, dar și moral, spun juriștii, „nu prea vorbim aceeași limbă”... Și au dreptate. Îmi amintesc și acum starea de vanitate pe care o declanșează, quasi-automat, pronunțarea cuvintelor din limba maternă a extraneului, a celuilalt. Este o sursă de emoții colective pozitive chiar și salutul la drapel adresat de șefii de stat străini aflați în vizită oficială. Un „Bună ziua!”, rostit cu mai multă sau mai puțină virtuozitate, are darul de-a răscoli inimile de plăcere. Dar și emoții negative se pot declanșa. Să ne amintim doar de luarea de poziție a unui intelectual de înaltă ținută academică, de un erudit incontestabil, precum Bernard Pivot. A fost suficientă devoalarea sloganului candidaturii Parisului la Jocurile Olimpice din anul 2024, (*Made for sharing*) pentru ocuparea posturii onorabile de oraș-gazdă organizator, că o veritabilă diatribă politico-lingvistică s-a declanșat în sufletul și, apoi, grație jurnalului *Le Figaro*, aceasta a dobândit expresia unei vehemente idiosincrazii la adresa sloganurilor preluate din limbile cu vocație universală...<sup>3</sup>

---

<sup>3</sup> *Le Figaro*, <http://sport24.lefigaro.fr/jeux-olympiques/jo-2024/actualites/juge-comme-une-insulte-a-la-langue-francaise-le-slogan-des-jo-2024-va-etre-attaque-846496>: Déjà fortement critiqué lorsqu’il avait été dévoilé le slogan de la candidature de Paris, «Made for sharing», va être attaqué par plusieurs associations de défense de la langue française. / Dévoilé début février, le slogan de la candidature de Paris pour les JO 2024, « Made for Sharing » (le comité d’organisation de l’olympiade), avait été accueilli avec beaucoup de scepticisme. Et la fronde ne semble pas prête de s’arrêter. Lorsque qu’il avait été affiché sur la Tour Eiffel, de nombreuses figures publiques s’étaient élevées contre ce slogan (traduire : Fait pour partager en Français). / (...)Bernard Pivot, président du prix Goncourt depuis 2014, en a rajouté une couche :« *Je trouve que ce slogan est une faute, une ânerie, c’est une erreur. C’est une faute contre la langue française qui est une langue olympique, c’est une ânerie car même dans la langue de Shakespeare ce slogan est d’une grande platitude et enfin c’est une erreur car dans leur arrogance les pays anglophones vont trouver normal que les français s’expriment en anglais alors que les pays francophones vont s’étonner, s’indigner que Paris, capitale de la*

Protagonist al celei mai lungi conferințe plenare a judecătorilor din cadrul T.U.E., alături de bunii mei colegi din celelalte 26 de țări membre ale Uniunii Europene, în anul 2008, nu neapărat ca „salvatori” ai limbii de lucru tradiționale, „franceza de Curte” sau, mai bine, „franceza Curții”, am putut observa cum tentativa de introducere a englezei ca limbă operativă asociată sau secundară, sau de rezervă etc. etc. poate tulbura un ideal mai înalt decât acela al facilitării comunicării, și anume, idealul construirii împreună a semnificativului. În viața juridică, mai ales în registrul ei suprem, judiciar, acest din urmă ideal este esențial, quintesențial. Iar, acest fapt trebuie contextualizat, să fim bine înțeleși, în sensul că limba engleză în domeniul juridic este deosebit de bine apreciată, inclusiv de către comparațiștii francezi, sau de cultură juridică formativă franceză, precum Pierre Legrand bunăoară<sup>4</sup>.

Gândind dreptul în termeni jusnaturaliști, am observat, în fața confrăților judecători europeni, dar și în fața nomologilor din „amvoanele” didascalilor, că limbile vernaculare (de comunicare simplă, nu „limbi ale altarelor”, limbi sacralizate prin sensuri arhetipale, cum este acela al oricărei limbi materne), ei bine, limbile vernaculare servesc, cu predilecție, anumite dimensiuni ale spiritului, rareori, totalitatea lor. Astăzi, sunt aproape truisme aceste semne ale echivalenței, precum, *exempli gratia* : engleza (simplă și plurisemantică) = limba narațiunii, a romanului; franceza = categorială și clară = limba rațiunii juridice, a justiției, a dreptului; italiana, limba muzicii belcanto și a operetei; germana, limba filosofiei, a subcategoriilor

---

*francophonie fasse la courbette devant la langue qui n'est pas seulement celle de Shakespeare mais celle de Donald Trump*”, site vizitat, 23.VIII.2017.

<sup>4</sup> A se vedea, în acest sens, P. Legrand, *Dreptul comparat*, Traducere și cuvânt înainte de R. Bercea, Editura Lumina Lex, București, 2001, pp. 9-10 : „De aceea, nu prin hazard dreptul englez, acela pe care în frecventăm noi, emancipat de sistem și de regulă, concret și pragmatic, tributar uceniciei ca sursă a regularității și a concordanței practicilor, s-a construit în țara lui J. St. Mill și a lui H. Spencer, care nu este nici țara lui Descartes, nici cea a lui Kant. Și nu e o coincidență că în regiunile guvernate de *common law* găsim nu planul peisagistic al grădinilor lui Le Nôtre, spații de ordine și armonie care privilegiază «simetria monumentală a perspectivei» și care devin «traducerea elegantă și rafinată a unui absolutism regal care pretinde să comande naturii înseși», ci rondourile plate și masivele Gertrude Jekyll, care evită orice efect de geometrie. Eliberat de formalismul francez, «englezul nu realizează aranjamente florale: el face buchete; aceasta înseamnă că florile sunt aranjate în mod mai degrabă impulsiv și că se așează ele însele așa cum pot în vază»”.

metafizice, a reveriei, româna, limba poeziei și, prin poezie, a programelor informatice, a construcțiilor onirice și matematice; limbile semite, limbi ale cronologiei, ale înțelegerii monoteiste și continue a curgescenței timpului și existenței și, prin aceasta, limbi diacronice, limbi ale vieții (Eva...), mai mult decât ale instantaneității politeiste, ale Clipei, ceea ce face ca Biblia și cripto-bibliile să devină chiar manuale de istorie, și, uneori, mai puțin instrumente „vedice”, de învățare a modului de slujire „politeistă” a altarelor sacrificiilor.

În ceea ce mă privește, am trăit, în înaltele pretorii europene, dar și ca simplu *amicus Curiae*, precum în prezent, urmând o solemnă promisiune, cu spiritul și cu sufletul debordând de pasiune pentru franceza juridică, limba de lucru tradițională în rândul judecătorilor, indiferenta care ar fi limba de procedură, unională sau chiar extraunională<sup>5</sup>, numitor comun în deliberări fără interpret, în conferințele plenare și în ședințele de cameră pentru prezentare de rapoarte ca raportori, tot fără interpret, conform absolutelor reguli ce susțin cupola judecății în jurul secretului desăvârșit al deliberărilor. N-am tratat-o doar ca pe o simplă limbă verniculară (a casei, locale) a Curții, i-am acordat toată considerația cuvenită unei limbi veritabil vehiculare, din moment ce a reușit excepționala performanță de a crea concepte și principii cu vocație universală, cum sunt cele care prefăteză *T.U.E.*, *T.F.U.E.*, de la Lisabona, succedaneul dorit de *Constituție* europeană, precum, mai ales, *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*.

---

<sup>5</sup>Cele 24 de limbi oficiale ale instituțiilor UE sunt bulgara, croata, ceha, daneza, olandeza, engleza, estona, finlandeza, franceza, germana, greaca, maghiara, irlandeza, italiana, letona, lituaniana, malteza, poloneza, portugheza, româna, slovacă, slovena, spaniolă și suedeza.

NB! După „Brexit”, dacă chiar va avea loc în realitate, eu fiind sceptic față de acomodarea oamenilor cu o eroare de asemenea natură și proporții, dar acesta-i deja alt subiect, ei bine, în acest nefast caz, engleza va rămâne limba oficială...

